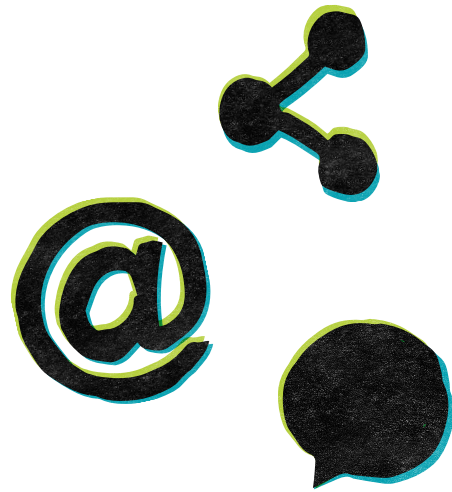

Csak egy vicc?

Szexualizált cyberbullying a 9-12 évesek között

Tanári kézikönyv 9-12 éveseknek szóló foglalkozásokhoz

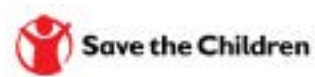
Szexualizált cyberbullying a 9-12 évesek között

Tanári kézikönyv

1. A tanári kézikönyvről	2
2. A deSHAME projektről	3
3. Mivel találkoznak a 9-12 éves gyerekek az interneten?	4
4. Miért fontos, hogy a 9-12 évesek tudjanak az online szexuális zaklatásról?	8
5. Az óravázlatok használata előtt	9
6. Típek a biztonságos tanulási környezet kialakításához	12
7. Az online szexuális zaklatással kapcsolatos jelzések kezelése	15
8. Levélminta a szülők és gondviselők felé	17
9. További hasznos információk	18

PROJECT
deSHAME II.

Kortársak közötti online kizsákmányolás és zaklatás Európában

Ez a kiadvány az Európai Bizottság Jogok, egyenlőség és polgárság (REC 2014-2020) elnevezésű programjának pénzügyi támogatásával jött létre. A kiadványban megjelentetett vélemény a szerzők saját véleménye és nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság hivatalos álláspontját. A benne foglaltakért az Európai Bizottság felelősséget nem vállal.

1. A tanári kézikönyvről

Ez a kézikönyv az óravázlatok, játékok és a kvíz mellett a "Csak egy vicc?" oktatási csomag része. Az oktatási csomag segítséget nyújt pedagógusoknak és gyerekekkel foglalkozó szakembereknek, hogy könnyebben tudjanak beszélgetni és közösen gondolkodni a problémás online viselkedésről és a kortársak közötti internetes zaklatásról. Talán nehéznek, akár ijesztőnek is tűnhet a 9-12 éves korú gyerekekkel beszélgetni erről a témáról. Ez a kézikönyv igyekszik megmutatni, hogyan is lehetséges mindez biztonságos, pozitív és a korosztálynak megfelelő módon.

Kiknek szól?

9-12 év közötti gyerekekkel dolgozó szakembereknek, pedagógusoknak.

Az oktatási csomag céljai

- Szakemberek támogatása, hogy felkészülten és magabiztosan tarthassanak foglalkozásokat a témában.
- Biztonságos tér kialakítása, ahol a gyerekek szabadon beszélhetnek és tanulhatnak a kortársak közötti online szexuális zaklatásról, az internetes bántalmazás olyan eseteiről, melyek káros nemi sztereotípiákat, testalkatot gúnyoló, szégyent keltő vagy meztelen képeket tartalmaznak.
- Segítséget nyújtani a szakembereknek beszélgetésekhez a gyerekekkel arról, hogyan tudnak jó és egészséges online kapcsolatokat kialakítani.
- Felhívni a figyelmet a problémára, hogy ne váljon elfogadottá a gyerekek körében.
- Képessé tenni a gyerekeket arra, hogy tudjanak segítséget kérni, ha elfogadhatatlan online viselkedéssel találkoznak.

Miért készült?

Az első oktatási csomagot 13-17 éves korosztály számára készítettük. A visszajelzések alapján a kortársak közötti online szexuális zaklatás bizonyos formái már a 9-12 éves korosztályban is jelen vannak, ezért fontosnak éreztük, hogy létrehozzunk egy oktatási csomagot, ami lehetőséget ad arra, hogy a 13 évnél fiatalabb korosztállyal is lehessen beszélgetni a témáról.

Az oktatási csomag kidolgozásához fókuszcsoportokat szerveztünk Dániában, Magyarországon és az Egyesült Királyságban. Ezek 116 gyerek (9-12 évesek) és 16 pedagógus, ill. iskolai alkalmazott részvételével zajlottak. A projektről bővebb információkat találhatsz [itt](#):

Az oktatási csomag:

- hangsúlyozza, hogy az online szexuális zaklatás a szexuális zaklatás egy formája.
- hangsúlyozza, hogy a gyerekek nagyon különböző módon tapasztalhatják meg az online szexuális zaklatás különböző formáit, és nemcsak azokra van hatással, akik áldozattá válnak, hanem azokra is, akik szemtanúi egy ilyen esetnek.
- kizárólag a kortársak közötti online szexuális zaklatás jelenségével foglalkozik.

Az online szexuális zaklatás jelenségéről, meghatározásáról további információkat találsz [itt](#).

Online szexuális zaklatás

Ebben a kézikönyvben az „online szexuális zaklatás” kifejezést használjuk. Azokban az anyagokban, melyeket gyerekek is használnak vagy látnak, a „cyberbullying” kifejezés szerepel, de továbbra is azt a megkülönböztetett típusát értjük alatta, mely káros nemi sztereotípiákat, illetve testalkatot gúnyoló, szégyent keltő vagy meztelen képeket tartalmaz. Azért használunk eltérő kifejezéseket az anyagokban, mert a 'szexuális' és 'zaklatás' olyan szavak, melyeket a 9-12 éves korosztály nem feltétlenül ért vagy használ, illetve nem is kifejezetten ezen életkornak megfelelő kifejezések.

Az oktatási csomag nem foglalkozik a felnőttek általi online becserkészéssel (grooming)

Az oktatási csomag, és a kézikönyv is a kortársak közötti online szexuális zaklatással foglalkozik, ami egymást közvetlenül vagy közvetve ismerő gyerekek között zajlik. Felnőttek ugyancsak zaklathatják szexuálisan a fiatalokat az interneten. A felnőttek gyerekeket érintő online szexuális zaklatásával kapcsolatban további információ és segédanyag elérhető a www.internethotline.hu weboldalon.

2. A deSHAME projektről

deSHAME– Kortársak közötti online kizsákmányolás és szexuális zaklatás Európában

Az oktatási csomag az Európai Unió támogatásával, a Childnet International, a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány, a Save the Children Denmark szakemberei készítették.

A nemzetközi projekt célja, hogy segítse a fiatalokat az online szexuális zaklatás felismerésében, támogatást nyújtson az áldozatoknak a segítségkérésben, továbbá javítsa az ágazatok közötti együttműködést a jelenség megelőzése és kezelése érdekében.

A szerzőkről

A kézikönyvet a Childnet International, a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány és a Save the Children Denmark szakemberei készítették.

Köszönetnyilvánítás

Dánia

Hastrupskolen
Hellerup Skole
Randersgade Skole
Skovlunde Skole

Ifjúsági tanácsadók: Lærke, Karen, Victoria, Caroline, Josephine, Freja, Tilde, Bjarke, Mie, Gustav

Magyarország

Kis-forrás Német Nemzetiségi Általános Iskola, Perbál
Burattino Általános és Középiskola, Budapest

Ifjúsági tanácsadók: Márton, Hajni, Sára, Szabolcs, Csenge, Gergő, Benedek, Judit, Csenge, Nikol, Noémi

Egyesült Királyság

Dundonald Primary School,
Leigh Academy
Little Chalfont Primary School

Ifjúsági tanácsadók: Anisa, Christopher, Connie, Daniel, Eshal, Jack, Miriam, Niah, Ruqayyah

„Vannak gyerekek, akik egyszerűen nem értik, hogy ez komoly és fájdalmas lehet másoknak”

Tanár, HU

3. Mivel találkoznak a 9-12 évesek az interneten?

Ez a fejezet a 9-12 éves korosztály internetes tapasztalatairól szól. A legtöbbet erről, természetesen maguk a diákok tudnak. Ha megkérdezed őket, hogy miket szeretnek a neten csinálni, azzal egyrészt jó beszélgetéseket indíthatsz el, másrészt azt is kifejezed vele, hogy érdekel az életüknek az online része is.

Kérdezheted például:

? (hétfő reggel)
Mit csináltatok a hétvégén? Interneteztetek?

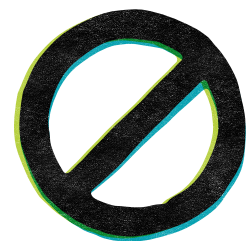
? Ha holnaptól ki lenne kapcsolva a net, mi hiányozna leginkább?

? Mit szerettek inkább...?
Játszani/videót nézni? Több/kevesebb időt tölteni a neten? Egyedül/barátokkal netezni?)

A hasonló korú gyerekek gyakran igen hasonló dolgokat szeretnek csinálni az interneten, de fontos észben tartani, hogy ezzel együtt nagyon eltérő tapasztalatokat szereznek. Az életkoruk, származásuk, vallásuk, nemük, nemi identitásuk, az élettapasztalataik és a személyiségük mind befolyásolja azt, hogy milyen élményeket szereznek, és azt is, hogy mások hogyan viselkednek velük az online térben.

Ebben az életkorban a gyerekek élete rengeteg változáson megy át, online és offline egyaránt.

- Ez a pubertás kor kezdete: a lányok általában 11 éves koruk körül, míg a fiúk átlagosan 12 évesen lépnek be a pubertás korbába. Ebben a korban a nemi sztereotípiák jellemző részét képezik az iskolai kultúrának.
- Az általános iskolai tanárok több mint harmada (34%-a) állítja, hogy iskolájában legalább heti gyakorisággal tapasztal nemi alapon történő sztereotipizálást. A tanárok több mint fele (54%-a) számol be arról, hogy néhány havonta egyszer biztosan találkoznak vele. (NEU, 2017)

42%

a 11-12 évesek 42%-a számolt be arról, hogy van közösségi média profilja, noha a legtöbb közösségi oldal korhatára 13 év. (NMHH, 2017)

62%

A 11-12 évesek 62%-ának van saját okostelefonja. Saját használatú készüléket leginkább 9-10 éves korukban kapnak a gyermekek. (NMHH, 2017)

46%

A 16 éven aluliak 46%-a állítja, hogy rendszeresen játszik videó-játékokkal. (NMHH, 2017)

Mit szeretnek a 9-12 évesek az interneten csinálni?

Az internet hihetetlenül fontos ennek a korosztálynak is. Fontos szerepet játszik szinte mindenben, amit csinálnak: barátkozásban, szórakozásban, tanulásban, iskolai tevékenységekben és az őket körülvevő világ megismerésében. Az, hogy megnézik a legújabb szenzációt keltő videót, barátaikkal vicces mémeket osztanak meg, hozzájárul ahhoz, hogy azt érezhessék, nemcsak egy kortárs csoporthoz, hanem egy nagyobb online közösséghez is tartoznak.

Sokan úgy érzik, önmaguk egy részét veszítenék el, ha az online profiljaikat törölnék.

„Ha valami történik, azonnal a telefonodhoz nyúlsz, és üzensz a többieknek, hogy mi a helyzet”
Lány, 11-12, HU

Az online viselkedés határozza meg azt, hogy „ki vagy” az interneten.

„Az életem gyakorlatilag az internet.”
Lány, 11-12, HU

Az internetnek köszönhetően egy nagyobb közösség részének érzik magukat.

„Beszélgethetsz a barátaiddal, szóval akkor is tarthatjátok a kapcsolatot, ha épp nincsenek ott.”

11-12, HU

„Minden, ami az enyém, az internetes. Halál komoly. Ma már mindenhez kell a net.”

Fiú, 11-12, HU

Mi az, ami zavarja vagy felzaklatja a 9-12 éveseket az interneten?

Az oktatási csomag az internetes zaklatásnak azzal a formájával foglalkozik, aminek valamilyen szexualizált eleme is van, és egymást ismerő gyerekek, kortársak között történik. A diákok, akikkel a fókuszcsoporthoz beszélgettünk, elmondták, hogy egymás bántása gyakran viccnek indul, de eldurvul.

Amikor durva vagy felnőttnek való tartalommal találkoznak, akkor azért osztják meg másokkal, hogy lássák a többiek reakcióját, és nem feltétlenül azért, hogy bántás a kortársaikat.

Személyes tartalom megosztása

engedély nélkül

Veszekedés

vagy vita a barátokkal

Bántalmazás

akár áldozatként, akár szemtanúként

Gyűlöletbeszéd

gyűlöletkeltés, uszítás

Ítélezés

negatív ítéletek, bírálatok

Meztelenség

meztelen emberek képeit látni (pl. pornográf tartalmak)

60%

Sokan óvatosságot tanítanak a kapcsolatban, hogy mit oszthatnak meg online, mert attól tartanak, hogy a többiek megítélik őket. A cyberbullying áldozatainak elsősorban a 11-16 éves korosztály (NMHH, 2017).

„Az egész iskolával megoszthatták volna a képeket, közben hozzá is adva dolgokat.”

Lány, 11-12, HU

10/1

A 9-12 évesek 10%-a mondja azt, hogy könnyen elveszthetik a kontrollt az online megjelenő információk felett.

„Meglep vagy sokkol, mert én nem is tudom, hogy ki oszt meg egy ilyen fotót. Nagyon nem helyénvaló.”

Fiú, 9-11, HU

25%

Az internetező fiatalok közel negyede találkozott már olyan gyűlölködéssel, amely egy olyan csoporthoz való tartozáson alapult, mint például nem, vallás, fogyatékoság, szexualitás vagy nemi identitás. (NMHH, 2017)

„A többiek összefogtak a neten, és rosszindulatúak voltak vele.”

Lány, 9-11, HU

Nagyon rövid haja volt. Lány volt, de egy picit úgy nézett ki, mintha fiú lenne. A többiek összefogtak a neten, és rosszindulatúak voltak vele. Ő meg inkább nem posztolt többet.

Lány, 9-11, HU

Fényképek átszerkesztése

Képek átszerkesztése, hogy szexuálisak vagy intímek legyenek. Például emotikonokat tenni a nemi szervek helyére.

Pornográfia

Pornográf tartalmakat küldeni vagy megosztani, mert a küldő szerint ez „vicces”.

Nyelvhasználat

Sértő, homofób nyelvezet használata, például valakit „buzinak” hívni, azért, hogy cikizzék, megszégyenítsék.

Bántalmazás

Azért bántanak valakit, mert az online viselkedése nem felel meg egy nemi sztereotípiának. Pl: bántani, cikizni egy fiút, mert sminkeléssel, divattal kapcsolatos videókat néz, vagy egy lányt mert rövid/fiús a frizurája a profilképén

Fényképek

Befényképezni valakinek a ruhája alá, a tudta és engedélye nélkül. Például lefényképezni valakinek az alsónadrágját a buszon vagy képet készíteni valakiről átöltözés közben egy ottalvós bulin.

Szexing

Meztelen vagy majdnem meztelen képet küldeni valakiről másoknak.

Hogyan néz ki az online szexuális zaklatás a 9-12 évesek között?

Testszégyenítés

Megszégyeníteni vagy kigúnyolni valakit a testalkata miatt. Például rosszindulatú kommenteket írni egy képhez.

Miért?

Vicc

Bosszú

Kiállni egy barát mellett

Népszerűség

Megtörténhet...

- Bárhol megtörténhet (a közösségi médiában, játékokban, üzenetküldő alkalmazásokban, nyilvános vagy privát felületen egyaránt)
- Használhatnak hozzá képeket, videókat, közösségi posztokat, üzeneteket, weboldalakat, mémeket, emotikonokat
- Történhet nyilvánosan, privát felületen, vagy mindkettőn egyszerre
- Sok különböző módon megjelenhet, akár egymással párhuzamosan is
- Történhet egyszerre online és offline
- A célpont megfélemlítve, kiszolgáltatva, kiközösítve érezheti magát.

És...

- **Nem.** Fiúk és lányok is áldozattá válhatnak, de a kutatások azt mutatják, hogy az online szexuális zaklatás bizonyos formái gyakrabban érintik a lányokat. A lányokat gyakran szigorúbban ítélik meg, ítélik el, ha áldozattá válnak.
- **Diszkrimináció.** A gyerekeket különösen nehezen érintheti, amikor valamilyen valós vagy vélt jellemzőjük miatt válnak az online szexuális zaklatás célpontjává. Ilyen lehet a valós vagy vélt nemi identitás, szexuális orientáció, származás, vallási hovatartozás, sajátos nevelési igény vagy a fogyatékoság.
- **Offline tapasztalatok.** A szexuális zaklatás egyszerre lehet jelen az online térben és az offline életben is.

4. Miért fontos, hogy a 9-12 évesek tudjanak az online szexuális zaklatásról?

Ez a korosztály is érintett

Annak ellenére, hogy sok közösségi oldal regisztrációs korhatára 13 év, tudjuk, hogy ennél fiatalabb gyerekek is használják őket. A közösségi média az egyik lehet azon online tereknek, ahol kortársak közötti szexuális zaklatás történhet, de ide tartoznak a játékok, üzenetküldő alkalmazások és más online szolgáltatások is. Ha ezekre a felületekre a korhatár alatt regisztrálnak a gyerekek, nehezebben számolnak be az itt történt félelemkeltő, ijesztő vagy felzaklató tartalmakról és üzenetekről, mert attól tartanak, hogy bajba kerülhetnek. A kutatásunk során, a fókuszcsoportokban a gyerekek többször meséltek a zaklatásról, bántásról úgy, mintha az az online létnek normális velejárója lenne, vagy ha bántónak is érezték, bizonytalanok voltak abban, hogy mit kellene tenniük egy ilyen helyzetben.

Segíthet megelőzni a helytelen, káros viselkedést a jövőben

Ha a gyerekek megtanulják felismerni a bántó és zaklató viselkedést azzal megelőzhető, hogy később akár áldozattá, akár a zaklatás elkövetőivé váljanak.

Ha lehet beszélgetni erről a témáról, azzal nemcsak azt segítjük, hogy később felismerjék a zaklatást, de azt is, hogy ne fogadják el a bántó viselkedést, mint az online élet természetes részét.

A téma megfelelő feldolgozása segít abban, hogy:

- megértsék azt, amit már maguk is megtapasztalhattak az online térben, és ne féljenek kérdezni ezzel kapcsolatban,
- megértsék, hogy az online térben is vannak jogaik,
- megértsék, hogy nekik is tiszteletben kell tartaniuk másokat,
- egészséges kapcsolatokat alakítsanak ki,
- felismerjék, hogy ha egy kapcsolat káros vagy helytelen, és tudják, hogyan kérjenek segítséget.

Nem ismerik fel és nem jelentik elég gyakran

Sok gyerek szemtanúja vagy elszenvedője különböző kéréstelen szexuális viselkedésnek online. Sokan nem tudják, hogy ez elfogadhatatlan, ezért nem is jelentik. Néhányan talán megértik, hogy ez a viselkedés nincs rendben, de nehezen kérnek segítséget, mert nem tudják hogyan tehetik ezt meg, esetleg félnek, hogy bajba kerülnek, vagy attól tartanak, hogy eltiltják őket az internetről. Ez azt jelenti, hogy a felnőttek érzelmi támogatása és gyakorlati segítsége nélkül, a gyerekek magukra maradnak az online problémák kezelésében.

Rombolja a gyerekek érzelmi biztonságát

A gyerekek nagyon különbözőképpen reagálhatnak az online szexuális zaklatásra. A negatív következmény nemcsak az áldozatokat, hanem a szemtanúkat is érintheti. Rövid és hosszú távon egyaránt jelentős érzelmi hatással járhat, ami befolyásolhatja a családi életet, iskola teljesítményt, rombolja az önbecsülést. Az online tartalmak újra és újra felbukkanhatnak, az ettől való félelem hosszú távon is megnehezítheti a feldolgozást.

5. Az óravázlatok használata előtt

Mielőtt megtartanád a foglalkozásokat, gondold át, hogy mit szeretnél elérni a gyerekekkel, az osztályllyal vagy a tágabb iskolai közösségben. Ebben a fejezetben a „Hogyan...” kezdetű kérdéseket gyűjtöttük össze, ezeknek a megválaszolása segít abban, hogy felkészültek és magabiztosnak érezd magadat a tanórán.

Hogyan tartsd fenn a gyerekek érdeklődését?

Általánosságban a gyerekek nagyon szeretnek beszélni az internetről és arról, hogy mit csinálnak online. Nyitottabbak lesznek a beszélgetésre, ha úgy érzik, egy olyan felnőttel beszélnek, aki valóban érdeklődik az online életük iránt.

Érdeklődésedet sokféleképpen kifejezheted:

- Kérdéseket tehetsz fel arról, hogy mit és miért szeretnek online csinálni.
- Megkérheted őket, hogy egy rövid kérdezz-felelek játékban tanítsanak meg neked valamit a kedvenc alkalmazásairól vagy játékaikról.
- Bátoríthatod őket, hogy osszák meg a tudásukat és tapasztalataikat.

„Szeretném, ha továbbra is élveznétek az online töltött időt, de ehhez beszélnünk kell arról, hogy mit lehet csinálni akkor, ha valaki bántóan viselkedik az interneten.”

Hogyan teremts ítélezésmentes környezetet?

A megszokottól eltérő órákon, amikor sokat beszélgettek egymással, a diákok vagy a foglalkozást tartó felnőtt is tehet ítélező megjegyzéseket. A gyerekek gyakran inkább témát váltanak vagy bezárkóznak, ha úgy érzik, hogy a társaik vagy egy felnőtt elítéli őket.

Lehet, hogy ez az ítélezés nem is szándékos. Felnőttként könnyen eshetünk abba a hibába, hogy az internetet okoljuk, vagy a gyerekeket vonjuk felelőségre, hogy miért voltak egyáltalán online. Ez azonban megnehezíti az elfogadó és bizalmas légkör megteremtését, a gyerekek bezárkózhatnak, elterelhetik a témát. Így nem lesz lehetőségük, hogy őszintén megosszák tapasztalataikat, feltegyék kérdéseiket és segítséget kérjenek, ha bármilyen bántó vagy sértő dolgot tapasztalnak online.

Minden gyereknek joga van ahhoz, hogy megtapasztalja és használja az internet kínálta lehetőségeket. Felnőttként segíthetjük őket, hogy felismerjék a nem elfogadható viselkedést, és így biztonságosan, egymást tiszteletben tartva használhassák az internetet. Ítéletmentes környezetben a gyerekek szívesebben beszélnek az online életükről.

Szánj időt arra, hogy átgondold a véleményedet a gyerekek internetezési szokásairól:

- Beszéljess erről a témáról a kollégáiddal is! Keresetek különböző nézőpontokat és tapasztalatokat! Így könnyebben ráláthatsz arra is, hogy milyen előfeltevéseid, esetleg előítéleteid vannak, amik megnehezíthetik, hogy erről a témáról ítélezésmentesen tudj beszélgetni a gyerekekkel.
- Ha van rá mód, tartsd az órát egy kollégáddal közösen, hogy támogatni tudjátok egymást, és több nézőpont is megjelenhessen a foglalkozások alatt.

Hogyan használd az óravázlatokat?

Elsőre talán nehéznek tűnhet 9-12 évesekkel beszélgetni erről a témáról, de az óravázlatok segítenek abban, hogy a foglalkozások a gyerekek életkorának megfelelőek legyenek.

Gondold végig, hogy a diákok részt vettek-e korábban olyan órán, ahol a beleegyezésről, egészséges kapcsolatokról, online biztonságról volt szó. Segíthet a tervezésben, ha volt már hasonló témájú foglalkozás a csoportban: milyen tudásra építhetsz ebből? A korábbi tapasztalat segíthet abban, hogyan fűzd egymásra az órákat. Ha nincs ilyen tapasztalatod, akkor a 14. oldalon találsz egy ellenőrző listát, ami segítheti a felkészülésedet.

Vedd figyelembe a gyerekek érettségét, tapasztalát, tudását, ami évről évre változhat. Ha más-más csoportokban tartod meg a foglalkozásokat, mindig érdemes a csoporthoz igazítani a feladatokat, az időbeosztást, a nyelvezetet stb. Nemcsak a csoportdinamika, hanem a gyerekek tudása is eltérő lehet az egyes csoportokban. A következők segíthetnek ráhangolódni a csoportra és megismerni a gyerekek gondolatait és véleményét:

- Üzenőláda/doboz, amibe a gyerekek név nélkül bedobhatják a kérdéseiket
- Faliújság azokkal a kérdésekkel, témákkal, amikről a gyerekek szeretnének.

Ezek az eszközök segíthetnek abban, hogy felkészülj a nehezebb kérdésekre is, amit a gyerekek feltehetnek neked a foglalkozások alatt. Az óravázlatokat szabadon alakíthatod a csoport szükségleteinek megfelelően:

- Hozzáadhatsz, kitörölhetsz és megváltoztathatsz egyes feladatokat.
- Megváltoztathatod a vitaindító kérdéseket is.
- Feloszthatod a feladatokat úgy is, hogy több részben legyen átadható, ha nem áll a rendelkezésedre egy foglalkozásra egy teljes tanóra.

Az oktatási csomag nem kereskedelmi célra szabadon letölthető, megosztható és adaptálható a forrást feltüntetésével.

✓ Hogyan reagálj korábban történt vagy most is zajló zaklatásra?

A foglalkozások hatására a gyerekek ráismerhetnek, hogy tanúi vagy áldozatai voltak már online szexuális zaklatásnak, esetleg maguk követték el korábban. Az is előfordulhat, hogy egy aktuális történetet azonosítanak be zaklatásként. Lehet, hogy konkrét tudásod is van arról, hogy kit/kiket érinthet ez a kérdés személyesen is egy osztályban vagy egy közösségben, és pont ezért érzed fontosnak a foglalkozásokat. Ha így van, ügyelj arra, hogy ne hívd fel rá/rájuk a többiek figyelmét, és ne használd a konkrét esetet példaként!

Támogathatod a gyerekeket azzal, hogy:

- Megkeresheted azt a diákot(okat), akiről azt gondolod, hogy az óra témája esetleg rosszul érintheti őt. Közösén átgondolhatjátok, hogy miről lesz szó, hogy kihez fordulhat segítségért, például egy tanárhoz, iskolapszichológushoz, iskolai szociális segítőhöz, a szüleihez vagy akár a Kék Vonal Lelkisegély-vonalához.
- Rendszeresen emlékeztetheted a gyerekeket később is, hogy kihez/kikhez tudnak fordulni valamilyen probléma nehézség esetén, például egy tanárhoz, iskolapszichológushoz, iskolai szociális segítőhöz, a szüleihez vagy akár a Kék Vonal Lelkisegély-vonalához.
- Ha szükséges, emlékeztess a gyerekeket a csoportszabályokra (1. óra): jelezd vissza, ha betartják

őket. Fogalmazz meg pozitív üzeneteket akkor is, ha valaki megszegi, és kérd meg rá, hogy figyeljen a szabályok betartására ő is!

- Konzultálj a kollégáiddal (iskolapszichológus, iskolai szociális segítő), akik segíthetnek neked és a gyerekeknek. Egyeztess velük a foglalkozásokról, hogy ne érje őket váratlanul, ha egy diák tőlük kérne segítséget. Biztonságot adó lehet, ha a gyerekek tudják, kihez fordulhatnak.

✓ Hogyan készülj fel a foglalkozásokra?

Összegyűjtöttünk néhány szempontot, amik segíthetnek abban, hogy magabiztos és felkészült legyél:

- A Tanári kézikönyv mellett olvasd át az óravázlatokat is.
- Készíts felmérést a diákok között leggyakrabban használt online alkalmazásokról és oldalakról! Miben látják ezeknek az oldalaknak, alkalmazásoknak az előnyeit és a kockázatait?
- Próbáld ki néhány alkalmazást, oldalt vagy játékot, amit a diákok is használnak.
- Konzultálj a kollégáiddal, osszátok meg az ötleteiteket, tapasztalataitokat.

Bizonyos kütyükkel, felületekkel vagy alkalmazásokkal kapcsolatban a gyerekek nagyon jól informáltak, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy azt is tudják, hogy hogyan kell ezeket megfelelően használni, milyen viselkedés várható el mindenkitől, és mi az, ami az online térben is elfogadhatatlan. A gyerekek online viselkedését a technológia mellett nagyon sok más tényező is befolyásolja: a baráti kapcsolatok, a kortársak közötti csoportdinamika, az életkorra jellemző kockázatvállaló viselkedés, a szintén az életkorra jellemző fejlődési folyamatok, illetve különböző társadalmi hatások.

Azok a szabályok, értékek vagy üzenetek, amiket az óravázlatok segítségével átadhatsz a gyerekeknek a kortárs bántalmazással, nemi sztereotípiákkal, kortárs nyomással kapcsolatban, épp úgy helytállóak az online térben, mint azon túl. Ritkán fordul elő, hogy egy zaklatás vagy bántás pusztán online vagy kizárólag offline történik, ezek sokszor együtt járnak. A gyerekeknek gyakran kell gyors döntést hozniuk arról, hogy hogyan kezeljenek nehéz helyzeteket, hiszen az internet logikája éppen ez: azonnali és megosztható minden tartalom. A foglalkozás lehetőséget teremt

neked arra, hogy beszélgessetek a felelősségvállalásról: átbeszélheted velük a lehetőségeiket és cselekedeteik súlyát, fontosságát, az esetleges következményeket.

✓ Hogyan tudod erősíteni az együttműködést a szülőkkel?

A szülők többsége egyetért abban, hogy a gyerekeknek ismernie kell a biztonságos internethasználat alapszabályait, és fontosnak tartják, hogy az iskolában is foglalkozzanak ezzel a témával. Ezzel együtt is aggodalmat kelthet, félreértésekhez vezethet, ha a szülők csak azt tudják ezekről a foglalkozásokról, amit esetleg a gyerekek mesélnek róla otthon.

Segíthetsz a szülőknek megérteni az óravázlatok célját, és megnyugtatni őket, hogy a foglalkozások a gyerekek életkorának megfelelő módon dolgozzák fel a témát:

- Küldhetsz levelet a szülőknek ami leírja a foglalkozások célját, és hogy miért tartod fontosnak foglalkozni ezzel a témával. (lásd: 17. oldalon a levélmintát)
- Ajánld fel, hogy személyesen is tudtok beszélni, egyeztetni az esetleges kérdésekről, aggodalmakról.
- Az óravázlatok, a Tanári kézikönyv a szülők számára is hozzáférhető akár a Kék Vonal honlapján keresztül is, ahol további hasznos információkat is találnak az internetbiztonsággal kapcsolatban.
- Ha megkérdezed a gyerekeket arról, hogy mik azok a dolgok, amik aggasztják őket az interneten, illetve mi az, amiről többet szeretnének tudni, akkor a kapott információkat a szülőkkel is oszd meg.

6. Típek a biztonságos tanulási környezet kialakításához

1. Csoportszabályok összegyűjtése

A diákokkal közösen gyűjtsétek össze, hogy milyen szabályokat kell betartani ahhoz, hogy jól tudjatok együttműködni a foglalkozások alatt. Fontos, hogy ebben a diákok is részt vegyenek, mert így jobban a sajátjuknak érzik, és nagyobb felelősséget tudnak vállalni a betartásukért. Például: hallgassuk meg egymást, adjunk időt mindenkinek, hogy elmondhassa a véleményét, nincs rossz kérdés, minden kérdést fel lehet tenni, úgy reagáljunk egymásra, hogy az ne legyen ítélező. Könnyebb megérteni a szabályokat, ha a diákok életkorának megfelelő nyelvezetet használnak, ami lehetőség szerint az elvárt, elfogadott viselkedést írja le: „Támogatjuk egymást”.

2. Egymás elfogadása

Emlékeztessd a diákokat az iskola házirendjére is. Fontos egyértelművé tenni azt az elvárást, hogy tiszteltetben kell tartaniuk egymás véleményét, az eltérő kommunikációs stílusokat.

3. Kérdésdoboz

Előfordulhatnak olyan kérdések, amiket kényelmetlen feltenni mások előtt. Ha ezeket a gyerekek feljegyzik, akkor a foglalkozás közben, vagy azt követően berakhatják egy dobozba vagy egy borítékba. Ha személyes választ szeretnének, akkor érdemes őket arra ösztönözni, hogy a kérdés mellé a nevüket is írják le. Kérdéseiket névtelenül is bedobhatják, ha el tudják fogadni, hogy az osztály előtt kapnak rá választ.

4. Az érintettek adatainak védelme

A biztonságos légkör megteremtése azért fontos, hogy a diákok nyugodtan tudjanak beszélni az élményeikről, tapasztalataikról. Ha egy történetet akarunk megosztani magukról vagy valaki másról, jobb, ha egyes szám harmadik személyben beszélnek. Ne mondják ki az érintett igazi nevét, csak egy barátról, ismerősről beszéljenek. Jelezd feléjük, hogy arra is van lehetőség, hogy egy személyes történetet osszának meg akár a pedagógussal, akár az iskola pszichológusával a foglalkozástól független időben és helyen.

5. Nem kötelező a részvétel

Fontos, hogy a diákok tudják, hogy ha nem szeretnének a foglalkozás valamely feladatában részt venni, bármikor kicsatlakozhatnak, és később visszacsatlakozhatnak a csoportba. Néhány diáknak lehetnek személyes tapasztalatai a foglalkozás során átbeszél

helyzetekkel kapcsolatban, és szükségük lehet egy kis időre. Ha egy diák kicsatlakozik a csoportból, győződj meg arról, hogy a számára szükséges támogatás erre az időszakra rendelkezésre áll. Érdemes átgondolni, hogy a foglalkozásból való „kicsatlakozás” miről szól. Lehetséges, hogy az illető érintett az online szexuális zaklatásban, amit után kell követned? Ha egy diák, vagy a szülei úgy döntenek, hogy nem kívánnak részt venni a foglalkozásokon, szükség van-e, egy személyes beszélgetésre, hogy kiderüljön, hogy mi van a döntés hátterében?

6. Ítélezés-mentesség

A foglalkozások célja a nyílt, őszinte beszélgetés. Egyes vélemények vitatottak lehetnek, de fontos, hogy senkit ne lehessen elítélni vagy megszegényíteni azért, mert valamilyen személyes történetet vagy problémát megosztott az osztállyal. Pedagógusként megerősítheted azokat, akik betartják a korábban megbeszélte szabályokat, és támogatathatod őket abban, hogy ezt a többiektől is várják el.

7. A foglalkozások helyszíne

A foglalkozások során a beszélgetésnek fontos szerepe van, ezért érdemes megfontolni az osztályterem átrendezését, hogy ösztönözzük a párbeszédet és a részvételt. Kényelmesebben érezhetik magukat a gyerekek körben ülve, vagy kisebb csoportokban. Az osztályteremben helyezz ki olyan plakátokat, amelyek a további segítő helyek, segélyvonalak elérhetősége is látható, mint például a Kék Vonal telefonszáma. A foglalkozások alatt mutasd be ezeket a segítő helyeket is.

8. Nyelvezet és terminológia

Szakemberként gyakran használunk olyan kifejezéseket, mint gyermekvédelem, veszélyeztetettség vagy bejelentés, de nem biztos, hogy a diákok pontosan értik ezeket, ezért mindig tisztázzátok a fogalmak pontos jelentését.

Ugyanígy a fiataloknak is megvan a saját nyelvezetük és kifejezéseik, amiket arra használnak, hogy leírjanak egy helyzetet, ez pedig a felnőtteknek lehet idegen. Fontos, hogy használhassák azokat a kifejezéseket, amelyek számukra kényelmesek, érthetőek. A diákokat biztosítani kell arról, hogy következmények nélkül, nyugodtan használhatják azokat a szavakat, amelyekkel az online térben találkoznak, mindaddig, amíg ezeket a foglalkozás részeként használják.

Fontos továbbá, hogy segítsük a diákokat azoknak a kifejezéseknek a megértésében, amit akkor hallhatnak, ha jelentenek egy problémát, és megkezdődik a helyzet kezelése.

9. A megosztott történetek és kérdések kezelése

Figyeld oda, hogy hogyan reagálsz akkor, ha egy diák olyan történetet oszt meg veled, ami aggodalommal tölt el. Fontos, hogy próbáld meg elkerülni az ítélezést, akkor is, ha elsőre nehéznek tűnik. A megosztó történetekre vagy személyes jellegű kérdésekre is próbáld meg nyugodtan és megértően reagálni. Amikor egy diák feltesz egy kérdést, próbáld meg érthető és elfogulatlan választ adni. Ha nem vagy biztos abban, hogy mit válaszolj, először győződj meg róla, hogy jól értetted-e a kérdést, majd őszintén mondd el, ha nem tudsz azonnal a választ adni neki. Ajánld fel, hogy utánanézel a kérdésnek és később visszaterhetted rá.

10. Titoktartás és védelem

A foglalkozások alatt fontos az őszinte és nyílt kommunikáció, ugyanakkor a fiataloknak azt is tudniuk kell, hogy az iskolának kötelessége védelmet biztosítani a diákok számára. Emlékeztessd őket arra, hogy ha valami olyasmit mondanak el, ami veszélyezteti őket, vagy aminek gyermekvédelmi vonatkozása van, akkor nem ígérheted meg a titoktartást. Lehetséges, hogy tájékoztatnod kell egy másik kollégát (például a gyermekvédelmi felelőst vagy az igazgatót), hogy egy érintett diák számára a legmegfelelőbb segítséget tudjátok nyújtani. Ilyen esetben az iskola gyermekvédelmi szabályzatát kell követned.

✓ Óra előtti ellenőrző lista

Cél

- Az óra célja (az órák céljait megtalálod az óratervekben)
- Hogyan illeszkedik ez az óra a korábbi, és a tervezett foglalkozásokhoz?

Tanulási célok, eredmények

- Mit szeretnék, hogy a tanulók magukkal vigyenek erről a foglalkozásról?
- Az óra után mit kell tudnia a gyerekeknek a gyakorlatban? (Legyen egyértelmű, egyszerű és reális)

A pedagógus tudása

- Utánanéztem a témának?
- Átnéztem az óratervet, a mellékleteket és az egyéb eszközöket?
- Beszéltem a kollégáimmal, akik ötletekkel, tanácsokkal segíthetnek nekem?
- Vannak olyan témák, amik elbizonytalanítanak? Ha igen, hogyan tudnám megerősíteni a tudásom?

A diákok érzelmi jólléte, biztonsága

- Vannak olyan témák, amelyek különösen felzaklathatják, vagy megérinthetik a diákokat?
- Vannak olyan diákok, akik érzelmileg különösen érintettek? (Áldozatok, elkövetők vagy szemlélők)
- Hogyan tudom az érintett diákokat támogatni?
- Hogyan tudom érzékenyen megközelíteni ezt a témát?
- Hogyan tudom kezelni az esetleg kialakuló feszültséget, konfliktust?
- Fel vagyok készülve arra, ha egy diák hozzám fordul segítségért, nekem jelez egy problémát? Hogyan fogom azt a helyzetet kezelni?

✓ Óra utáni értékelés

Cél

- Sikerült elérni az óra célját?
- Ha igen, mi segítette ebben a tanulókat? Ha nem, min kell változtatnom?

Tanulási célok, eredmények

- Mit visznek magukkal a diákok?
- Mi az, amit a diákok a megtudtak és használni tudnak az óra után?
- Vannak olyan területek, amelyekkel kapcsolatban a diákoknak téves elképzeléseik vagy további kérdéseik voltak? Hogyan tudok kitérni ezekre a következő órán?

A pedagógus tudása

- Úgy érzem, hogy a tudásom elegendő volt?
- Voltak olyan témák, kérdések, amelyekről jobb lett volna nagyobb tudással rendelkezni? Mik voltak ezek? Hogyan tudhatnék meg többet ezekről?
- Tudtam azt képviselni a diákjaim felé, hogy rendben van, ha nem tudnak mindent, és hogy hol tudnak bővebben utánanézni a kérdéseiknek?

A diákok érzelmi jólléte, biztonsága

- Hogyan reagáltak a diákok a témára?
- Voltak olyan helyzetek/témák, amelyek különösen felzaklatták a diákokat?
- A vezetési stílusom alkalmazkodott ehhez? Voltak olyan tanulók, akiket felzaklattak az órán elhangzottak?
- Hogyan támogattam ezeket a diákokat? Milyen további segítségre van szükségük?
- Hogyan kezeltem az óra alatti feszültséget, konfliktust? Ugyanez a megközelítés működhet a jövőben is, vagy szükséges változtatnom?
- Jelzett nekem valaki konkrét problémát, érintettséget? Megfelelően tudtam kezelni a segítségkérést?

7. Az online szexuális zaklatással kapcsolatos jelzések kezelése

A kézikönyv és a tanórák egyik fő célja az online szexuális zaklatási esetek bejelentésének a növelése. Ha a bejelentések/segítségkérések száma növekszik, az azt jelenti, hogy az iskola jó stratégiát alkalmaz a kortársak közötti online szexuális zaklatás kezelésére. Teret és időt biztosít ennek az átgondolására, ezáltal a gyerekek könnyebben beszélhetnek ezekről az élményekről.

Lehetséges, hogy rövid távon megnövekszik majd az iskolában az online szexuális zaklatással kapcsolatos jelzések száma, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy több ilyen eset történik az intézmény tanulói között. Inkább arra utal, hogy a gyerekek könnyebben nyílnak meg, ezért növekszik a segítségkérők száma.

✓ Hogyan támogassunk egy diákot, ha beszél egy aggályos online élményről

Fontos, hogy megismerd az iskola irányelveit, gyermekvédelmi protokolljait. Ez alapján kell eljárnod, ha aggasztja vagy felzaklatta valamilyen online tartalom a diákjaidat. Ezek lehetnek rosszindulatú hozzászólások, sértő emotikonok vagy pl. olyan pletykák, hogy egyik osztálytársuk felnőtt tartalmak linkjeit osztja meg a neten.

Ha felmerül a kortársak közötti online szexuális zaklatás gyanúja, akkor az intézményi előírások szerint kell kezelned. Tanulmányozd a szabályzatot és légy tisztában a részleteivel, hogy meg tudd tenni a megfelelő lépéseket.

Ha kortársak közötti online szexuális zaklatási eset jut az iskola tudomására:

- Minél előbb továbbítani kell az esetet az iskola gyermekvédelmi felelőséhez.
- Annak, aki a bejelentést fogadta, írásos feljegyzést, jegyzőkönyvet kell készítenie az esetről.
- A gyermekvédelmi felelős esetmegbeszélést kezdeményez.
- Az érintett fiatalokat is meg kell hallgatni (ha lehetséges).
- A szülők mielőbbi bevonása is szükséges a folyamatba, hacsak nincs nyomós okunk azt feltételezni, hogy a tájékoztatásuk a fiatalt további veszélynek tenné ki.

- A folyamat során, ha azt gyanítjuk, hogy a gyermek veszélynek van kitéve, azonnali jelzést kell tennünk a helyileg illetékes gyermekjóléti szolgálat, vagy rendőrség felé.

Ha egy diák hozzád fordul segítségért, erősítsd meg abban, hogy ez egy nagyon pozitív lépés, és tudod, komoly nehézségeket, félelmeket kellett leküzdenie ahhoz, hogy lépni merjen. Magyarázd el neki, hogy neked mit kell tenned azért, hogy biztonságos környezetet teremts neki (pl. hogy szólnod kell egy másik felnőttnek, vagy hogy le kell jegyzetelned a hallottakat) és kérdezd meg tőle, hogy van-e bármilyen kérdése. Ha nincs a feltett kérdésekre kész válaszod, mondd azt, hogy együtt keressétek majd meg ezeket. Ajánld fel, hogy amíg segítséget nem kap, addig is számíthat a támogatásodra, főleg, ha szükség van az eset további jelentésére vagy külső szereplő bevonására (pl. iskolapszichológus, rendőrség).

✓ Hogyan segítsük a bejelentések számának növelését

A gyerekek sok olyan akadályt látnak, ami megnehezíti a segítségkérést és a zaklatás bejelentését. Ne feledkezz meg ezekről a nehézségekről, akkor sem, ha azt gondolod, hogy a zaklatás a diákjaid között zajlik, de még nem fordultak hozzád, nem jelentették az esetet.

A diákok például az alábbi okok miatt fogalmazzák meg nehezen a segítségkérést:

- Félnak, hogy szégyent okoz nekik.
- Félnak, hogy bajba kerülhetnek.
- Félnak, hogy spiclinek, árulkodónak fogják őket tartani.
- Félnak, hogy elveszik tőlük a telefonjukat, számítógépüket, internet hozzáférésüket.
- Félnak, hogy nem veszik őket komolyan.
- Félnak, hogy a felnőttek „túlreagálják” majd a helyzetet.
- Félnak, hogy valami bizalmas dolog kiderül majd róluk.

A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékossgal élő gyermekek esetében azt is szem előtt kell tartani, hogy ők gyakran ki sem tudják fejezni azt (sem szóban, sem másképp), hogy aggasztja őket valami, amit online láttak vagy átéltek, és gyakran meg sem értik ami történt.

Miután átgondoltad, hogy milyen körülmények és kihívások nehezíthetik meg azt, hogy a diákok jelezzék vagy segítséget kérjenek online szexuális zaklatási esetekben, lépéseket tudsz tenni afelé, hogy javíts ezen. A legfontosabb az, hogy nyílt, elfogadó teret és környezetet biztosíts a tanórákon. Ha beszélgetsz velük ezekről a kérdésekről, azzal példát mutatsz, hogyan lehet megosztani a nehéz helyzeteket. Fontos üzenet, hogy van olyan felnőtt, akihez fordulhatnak, aki megérti őket.

A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékossgal élő gyermekek esetében ezek a beszélgetések nem verbális formában is elképzelhetők, olyan eszközökkel vagy eszközökön keresztül, amit jól ismernek vagy használni tudnak: ilyenek például a jelbeszéd vagy a szemléltető eszközök.

8. Levélminta a szülők és gondviselők felé

[Az iskola neve, címe]

Kedves Szülő!

Gyermeke egy olyan foglalkozássorozaton fog részt venni az iskolában, melynek témája az online bántalmazás egy kifejezetten érzékeny formája, a kortársak közötti online szexuális zaklatás.

A foglalkozások célja, hogy tanulóinknak lehetőségeket biztosítsunk az egészséges, sikeres és boldog élethez szükséges készségek elsajátítására - online és offline egyaránt. A foglalkozások segíteni fogják a diákokat abban, hogy megismerjék a hozzájárulás/beleegyezés fogalmát az interneten, és felismerjék mely viselkedések képezik az egészséges és pozitív kapcsolatok részét, és mely viselkedések nem. A foglalkozások során a diákokat arról is tájékoztatjuk, hogy az iskola hogyan segítheti őket az olyan online események kezelésében, amelyek aggodalomra adnak okot.

Bár nem minden fiatal vesz részt negatív online viselkedésekben, a kutatási eredmények azt mutatják, hogy valószínűleg észlelik ezeket, és ezek a tapasztalatok hatással vannak az egészséges kapcsolatokról és az online interakciókról alkotott képükre. A szülőknek jogukban áll a gyermekeiket kivonni azokról a foglalkozásokról, amelyek nem képezik részét a nemzeti alaptantervnek. Mindazonáltal reménykedünk abban, hogy minden gyermeknek lehetősége lesz a gondosan megtervezett foglalkozássorozat keretében megkapni azokat az információkat, amelyek létfontosságúak lehetnek online biztonságuk garantálásához.

Semmilyen körülmények között nem fogunk szexuális tartalommal bíró vizuális példákat használni a foglalkozások során.

Ha nem szeretné, hogy gyermeke részt vegyen a kortársak közötti online szexuális zaklatások prevencióját célzó programunkon, kérem, ezt szíveskedjen jelezni felém a program kezdeti időpontját megelőzően.

[Dátum]

Tisztelettel,

(Név)

9. További hasznos információk

gyerekaneten.hu

yelon.hu

hintalovon.hu

megelozes.unicef.hu

nmhh.hu/internethotline

Köszönjük, hogy részt vettél a foglalkozásokon.

Kérjük, hogy tartsd tiszteletben mások magánéletét és ne oszd meg a foglalkozásokon kívül az ott elhangzott történeteket!

Az iskolában őt keresheted a problémáiddal, kérdéseiddel:

Ekkor:

Itt:

Otthonról őt tudod elérni:

Aggódsz az online bántalmazás miatt?

Láttál valamit, ami felkavart?

Van segítség!

Telefonon vagy interneten keresztül az alábbi elérhetőségeken keresztül kapsz segítséget:

116-111

www.kek-vonal.hu

Itt bizalmasan kaphatsz segítséget bármilyen problémával kapcsolatban.

PROJECT

deSHAME

deshame.eu

© 2020 Project deSHAME

(Childnet, Save the Children Denmark,
Kek Vonal, UCLan). Minden jog fenntartva.